

КОСТЬ ГОРДІЄНКО

цвіти,
земле!

ХАРКІВСЬКЕ КНИЖКОВО-ГАЗЕТНЕ ВИДАВНИЦТВО

КОСТЬ ГОРДІЄНКО

цвіти,
земле!

НАРИСИ

ХАРКІВСЬКЕ КНИЖКОВО-ГАЗЕТНЕ ВИДАВНИЦТВО
1951

МУЗИЧНА ШКОЛА У КОЛГОСПІ

Р

осла в селі дівчинка Галя. Біленька така, наче кульбабка. Ще говорити добре не вмiла, а вже співала.

— Мамо, колиши, — було озветься до матері, а сама на сон собі чистим, як роса, голосом заспіває:

Прилетіли гулі
Та сіли на люлі...

Мати вернулася з поля. Від матері віє полинцем, запашними польовими травами, сонцем і вітрами, пахощами стиглого хліба. Дитину кладе в сон. Галя відчуває материнську усмішку, ласкавий погляд.

Стали воркотати...
Пора, Галю, спа...

Із піснею засинала.

Мати не натішиться дочкою: співуха росте. Змалку видно вдачу.

Схилилася над колискою, задумалася.

Скільки ясних голосів — дорогий людський дар — розвіяли польові вітри, заглушили церковні мури. Скільки народних талантів зачахло в недолі, загинуло при корені.

Почала в дитячій садок ходити дівчинка Галя. Збере подруг, хором орудує:

Унадився журавель, журавель
До бабиних конопель, конопель.

Рум'яна вихователька, з каштановою, зложеною вінком косою, награє в лад на баяні.

Кожної п'ятниці Галя старанно вивчає пісні по радіо. І на це теж потрібна охота.

Несподівана вістка сколихнула людей колгоспу імені 105 партизанів.

Збуджені матері привели зраділих дітей на іспити до музичної школи ім. Леонтовича, що утворена в артiлі.

З цієї нагоди голова колгоспу Трохим Олександрович Мірошниченко на велелюдних зборах сказав промову про музикальний рух у колгоспі.

— З піснею дівчата гребуть сіно, полють буряки, віють зерно.

Вся радянська земля оспівана піснями.

Врожаєм ми давно перевершили довоєнні роки.

По тридцять чотири центнери жита з гектара брали несприятливого минулого літа. Озимої пшениці — по двадцять чотири центнери, проса, гречки — по двадцять.

Індустріальне місто дало нам машини, електричну енергію, що полегшують працю колгоспника. Тепер відкрито музичну школу в нашому колгоспі. Отак поступово стираються грані між містом і селом.

Викладачам музичної школи, що були на зборах, слово голови колгоспу прийшлося по душі. Літній Максим Васильович схвально зауважив: це промова керівника!

Білоголова дівчинка Галя прибула на іспити до музичної школи.

Тут зібрався чималий співочий круг. Скільки обдаровань! Чорненька, як жучок, Леся — ровесниця Галі. Дів-

чатка порадили одна одній, взялися за руки. Влітку наспівалися вони коло ставка. Надія Івченко з русявою косою теж відома співуха. Журба Ігор, учень другого класу, виявляв нахил до баяну. Хто позира на домру, хто на скрипку. Складний світ дитячих бажань!

Дітей стрічають привітні люди, що прибули з міста, літні і молоді, розмотують їм хустки, зогрівають пальчики. Максим Васильович розтирає хлоп'ятам вуха, що аж горять. На їх лиця набігає посмішка. Поблискують оченята. Дітей розпитують. Звіряють голоси. Записують.

За столом сидів сивий композитор Антон Дмитрович Лебединець, допитливими ласкавими очима поглядав на дітей. Чи не думав: може, виросте з цього гостроногого хлопчика майбутній Глінка?

Коли Галя співала, ясніло композиторове лице, туманіли очі.

Дитячий голосок бринів музикою поля, материнськими думами, що дівча з колиски вбирало, мов рослина соки.

Чи не думав композитор: може, виросте з цієї білявої дівчинки майбутня Оксана Петрусенко?

Галя крізь сон заспіває і не зіб'ється.

Хіба можуть збитися соловейко або іволга, що літнім ранком виспівують у садку? Чи можуть вони заспівати не на той лад? Чи не перейняла ті пісні Галя? Чи не сонячний ранок заронив у дитячу душу чарівну музику?

Скільки чудесних пісень лунає на радянській землі! Їх не менше, як квітів весною.

Зоряними зимовими вечорами Галя верталася із школи. Мати вже подоїла корову. З печі біла запашна пара смачного варева, на столі — жовті, як віск, яблука, квашені помідори. Сім'я сідала вечеряти. У хаті точилися розмови... про мелодію Чайковського.

Мати — дужа, завітрена, вдень чистила дорідне сортове

зерно. Тепер з веселою душею сидить за столом, склала на грудях руки, з утіхою слухає Галю.

Не можна сказати, що відкриття музичної школи минулося без турбот і тривоги.

Прибули сотні дітей, а одібрали п'ятдесят. Ой, скільки сліз було!

Сусідка Кирилиха прибігла до голови колгоспу із скаргою:

— Трохиме Олександровичу! Чи я в полі не стахановка? Чи я по десять кіп не ставила? Чи в мене діти не такі? Чому ж мого Івася до музичної школи не записали? Що це за порядок?

Не може голова вразити материне серце, то ж він безпорадно розводить руками:

— Мабуть, не вийшов голосом. Чи нема слуху. Співи— це така штука... А може в нього інші здібності?

— Аякже! — проясніла мати, — ще ходити не міг, то вже на долівці малював коників.

— Так ми його в гурток малювання запишемо, коли в нього такий талант, — втішив голова матір.

Як одкривали музичну школу, на людних зборах дітей і матерів Антон Дмитрович Лебединець звернувся до учнів з теплим словом. Згадав своє поневіряння — далі криласу в церкві не було дороги селянській дитині за царизму. Тисячі малих заробітчан збували свої неокріплі сили в труді на пана. Спали у хліві, їли пісну юшку, а увечері, йдучи з плантації, співали:

Пошли, боже, черваки
На панові буряки.

Восени почорнілі, до кісток вироблені, верталися додому. Окрадені паном, приносили свої нужденні заробітки батькам у поміч. Не то про музику, — про грамоту не могли мріяти селянські діти за царизму.

Дивною і дикою здається Галі та давнина, страшною і незрозумілою. Коли Галя ходила ще в дитячий садок, то їй усе чомусь здавалося, що цар схожий на цапа: отакий, з рижками в лісі бігає... От була нетямуща.

Щиросерде батьківське піклування вчулося у слові композитора: музика неробів не любить.

Композитор подарував школі ноти Державного Гімну Української Радянської Соціалістичної Республіки.

Трудний шлях — від хлоп'яка, що бігав на крилас, до автора народного Гімну. Людина переборола всі незгоди, прорвала морок старого світу. Славу радянській землі співає народ.

А тут нова вістка збудоражила людей — в гості до колгоспу прибувають діти з міської музичної школи.

Матері з дітьми вирядилися стрічати малих співців. Галя із прапорцем вела похід. Сніжок скрипів під ногами так лунко, на душі було так весело. І ще назустріч бігли великі юрми дітей.

Це була сердечна зустріч. Галя привітала дорогих друзів. Лена відповіла. Діти якимось уміють говорити тепло, стримано і разом урочисто.

Лиця дитячі — як маків цвіт. І не знати, хто більше тішився — діти чи батьки.

Дитячий квітник висипав на сцену, укритий її рясними барвами піонерський цвіт. Люди затамували подих. Ніжно в'ються дитячі голоси.

Дівчатко у стрічках, квітах, саме як квіточка, співає людям про весняний день.

До чого проворні пальці в отих дітей. Хлопчик плавно грав спочатку «Край родной», тоді народну пісню «Туман ярм котиться». Він зовсім малий — вісім літ. Це — Лапченко Валерій. І така ж мала дівчинка Неля Шерстюченко вправно грала.

Ніколи музика ще так не хвилювала людей. Затуманилися очі. М'який на серце дід Орел змахнув сльозу.

... Пропливали латані дитячі літа перед очима. Бриніли в згадці тужні дівочі пісні — не пісні, а плачі: «Ой матінко-зірко, як у строку гірко».

І коли дід Орел сторожує біля контори вночі, — протяжна пісня, не то дума западає в душу.

Ой, туманы мои, растуманы!

Чудесним пісенним віночком одарували колгоспників діти з музичної школи. Глінка і Даргомижський, Лисенко і Хачатурян говорили з людьми чарівною музикою, заронили добрі наміри і бажання, що розів'ються рясним квітом.

Дівчата-колгоспниці із ласкавим словом виряджали дітей, просили бувати ще, як поспіють яблука.

Замріяно дивилися у засніжену долину. Вирішили створити хоровий гурток.

До них приєдналися молодиці. В добрий час!

Пісні самі вирвалися з душі...

Ясний радянський світ бринить в людських очах.

Чи є на нашій землі закуток, де не лунає повноголоса душевна пісня? Пісня б'є з кожної земної жилки, бринить у кожному вікні, плине рікою, витає над лісами, стелеться за плугом, в'ється в буйних хлібах, дзвенить на ковадлі.

Славу творцеві ясних днів співає радянська земля.

Коротичі. 1950 р.

ОПОВІДАННЯ САДІВНИКА

— У вашій стороні одні тільки кислци ростуть. Хіба у вас можуть виростити благородне дерево? — казав мені колись француз, що розводив сад у поміщиці Задонської, в якої я був за чорнороба.

На догоду поміщиці садівник-француз розводить, було, всякі панські вигадки, яблуневий сорт — «Вздоханіє за вином»... Поміщиця, звісно, мліла перед закордонною новиною. Обдарувала француза, — заохочувала, щоб розвів сад на всю округу! Щоб ні в кого не було таких сортів. А я собі й думав: чого ж твої лорди, кардинали повимерзали, як мухи, а наша антонівка, титівка он як росте!

Ще аж перед тією війною призвали мене у солдати, в кінний запас. Був я уже в літах, годував обозних коней. А згодом перекинули мене до міста Козлова охороняти залізницю.

Ходжу я понад колією, оглядаю молодий сад. Вже опав лист. Дрібний дощик росить. В саду — чистота і порядок:

земля перекопана, стовбур дерева рівний, крона розкішна, гілка чиста, не можу очей одірвати.

— Чий це сад? — питаю в одного чоловіка.

— Садовода Мічуріна, — відповідає мені.

— Яка краса! А моя пані за кордоном шукає дерева, — кажу.

Тут розводящий підскочив:

— Ти чого розмовляєш? Хто дозволив?!

І поставили мене на два часа під караул.

Давно це було. А тепер на виставці в Харкові дякують мені за те, що розвів я у колгоспі мічурінські сорти.

Та й самі подивіться і порівняйте: старі дерева колишнього поміщицького саду вдвоє менші за молоді, що я насадив у колгоспі «Більшовик». Новопавлівське, переконався я, дуже цінне дерево, — мічурінське. Посадив я півтора яблунь. Мічурінського кальвіля снігового теж дерев двісті посадив. Титівка, антонівка, пепінка, бутське, осінне смугасте, білий налив — випробовані сорти, вони добре родять у нашому саду. Були літа, коли брали по двісті п'ятдесят центнерів яблук з гектара.

Та річ не в тім.

Чи думала поміщиця Задонська, що Клим Демченко, який був на чорній роботі в поміщицькому саду, стане колгоспним селекціонером? Вивчатиме науку самого Мічуріна, виводитиме гібриди яблук? І не снилося їй...

Якось прочитав я в газеті, що один учений вивів на картоплі помідори. І думаю: невже я цього не зроблю? Заходився — і зробив, їй-богу, зробив. Недарма колись за мічурінській сад під рушницею стояв. Пам'ятаю, як розвішав я в конторі на вітрині гібридні кущі. Людей зійшлося! Очам не вірять: на корені — картопля, а на стеблі — помідори! Та ще й які помідори!

І прочитав я тоді колгоспникам лекцію, як буржуазні вчені — вейсманісти-морганісти — твердили про незмінність зародка. Якщо помідор, то він довіку буде помідор. При-

роді, мовляв, не дано, щоб на картоплі помідори родили. А я довів, як наша наука природу переробляє. Ось вам і закордонні вчені. Коли б моя воля — всіх би тих вейсманістів-морганістів під караул поставив!

Побачив секретар райкому партії гібридні кущі і сказав мені добре слово. Голова колгоспу й агроном дякували.

Біля стенду нашого колгоспу «Більшовик» цілий мітинг. Людей вражають наші досягнення. Я і ланкова Катерина Твердохліб пояснення даємо. Ворог спалив у селі Сніжків п'ятсот хат. Та радянський народ не можна обездолити... Розрослося, розвільося знову відбудоване село Сніжків. Наш колгосп щороку збирає дорідні врожаї пшениці, буряка. Чистопорідну худобу розвів.

Тисячі людей знайомляться з нашим досвідом. Цікавляться моєю селекційною роботою, розмовляють зі мною, розпитують. Я розповідаю, як вивів уже двадцять гібридів яблунь.

«Кардинал червоний» страшенно морозу боїться. А от щепінка литовська — морозостійка й родюча. Через сім років гібрид дав перший урожай. Непоказне було яблуко. Наступного року видалося краще. А оце вже уродило гарне, запашне та смачне!

«Добрий селянин» — рясеньке яблуко, але дрібне. З нього я хочу зробити велике і назвати «Заможний колгоспник». Ще, правда, дерево не зміцніло: то батько, то мати переважає. Одне слово, ще не сформоване дерево, доведеться влити соку великого сорту. Років через п'ять воно вmaterіє.

Іван Володимирович Мічурін тричі скрещував бельфлер-китайку, кандиль-китайку, поки не вивів добре яблуко. Дав йому силу, барву, смак і пахощі.

З двох тисяч вирощених щеп я відібрав лише сорок благородних. Повикидав дармоїдів, таких, що дають пустоцвіт, бояться морозу, хвороб.

Хочу виростити велике, врожайне, запашне яблуко, щоб і на смак було добре, і зберігалось... А яблуна щоб не боялася ні сонця, ні морозу. Отакі в мене плани.

Ось кальвіль сніговий — добре дерево, але трохи вислобоке: не дає правильної крони. Отож я й міркую, як вирівняти.

Наші люди люблять сад. Бо сад — це краса життя. Голова колгоспу Герой Соціалістичної Праці Давид Васильович Нерівний часто говорить:

— Нам треба розвести сто гектарів саду. Засадити всі яри та долини.

На трьох тисячах гектарів поля порядок дає і за сад не забуває. Будемо мати сто гектарів саду.

Харківський завод дав нам знаменитий садово-городній трактор ХТЗ-7. П'ять швидкостей вперед і чотири назад. П'ята — додаткова, спеціально для роботи розсадо-садільної машини. Сімсот метрів на годину дає. Четверта — до тринадцяти кілометрів на годину. І заводиться трактор легко: натиснеш на педаль, а він і рушив.

У нашому саду робить трактор, так я вже надивився добре. Чудесна машина.

Радісно мені за той великий робочий розум. Скільки машин у нас. І тепловози, що півтори тисячі кілометрів ідуть без заправки, і сінокосарки, що десять метрів поля захоплюють. А бурякові комбайни! Всіх наших машин і не перелічити. Машина, що буряк грузить, управляється за сорок чоловік, а тракторна лопата — за сімдесят. Лісопосадочна машина, що її у світі ніде нема, сіянці садить, працю вісімдесяти чоловік заміняє. Все це полегкість людям у роботі. Мудро керує державою наш товариш Сталін, любовно дбає він про долю кожного трудівника.

От і я вийшов на стежку колгоспного садівника. Радянська влада допомогла мені, радянські вчені збагатили наукою.

Оце думаю ще в Москві на виставці побувати, збагати свій досвід. Бо ще планую ростити молодий колгоспний сад. Радісно працювати для радянського народу.

Харків. 1949 р.

ПІСНЯ ПРО ЗЕРНИНУ

Рясний струм засипав токи. Зерно мигтить, пере-
ливається. Дівчина Галя милується:

— Як перемите!

Пересипає у пригорщі його. Рум'яніє лице: дорідне зер-
но полискує на долоні.

З урочистою душею сповістила:

— Пшениця як намисто — хоч на нитку нанизуй.

Скільки клопоту коло тої зернини! Галя одганяла
лушене, морхле, одбирала для посіву дорідне, двічі пере-
гонила на віялці, трієрі, вивіряла на чистоту і схожість,
протруювала препаратом, що знешкоджує спори головні.
Звідси й починається боротьба за врожай. Адже в дорід-
ному зерні сильний зародок.

А утворення багатого на поживні речовини ґрунту, —
теж справа людських рук.

Сонце виснажувало землю, запікало на черепок. Як

зберегти вологу, знищити бур'ян, щоб не пив дорогі соки, як не пересушити пару — над цим тривожилися думкою дівчина Галя, агроном Рудь, літній голова колгоспу Брус, садівник Улас, тракторист Василь, бригадир Лукаш і коваль Брага. Зібралися коло кузні серед двору. Від спеки погоріла трава, поскручувався лист на дереві, порозсихалися вози, босою ногою не ступиш на землю.

Люди заклопотано вели розмову.

— Вільямс учить, щоб не розпорошувати ґрунту, не пересипати на попіл, та ще в таке сухоліття, — подала думку Галя.

— В сухоліття не так треба обробляти пар, як у дощове літо, — пояснював агроном Рудь.

Трактор культиватори веде. Галя заглиблює струги, що при корені бур'ян зрізають і не пересипають землі. Сонце смалить, бур'ян услід горить, і земля не пересушується. А пар чорний, як галочка!

Веселий запорошений тракторист Василь править трактором.

Сіяли в серпневі дні. За порадою агронома, Галя заглиблювала зерно до восьми сантиметрів, щоб на підшву лягло. Вологу затягло глибоко в землю. Ґрунт укачували рубчастими кругляками, наближали вологу, щоб по капілярах вона тяглася до зерна. І коли поле зросив скупий дощик, землю знову закоткували, щоб волога з'єдналась.

Заскороджене легкими боронами, поле зберігало вологу.

Вересень видався теплий, яскравозелене руно заслало землю.

Русява голова схилилася над сходами. Дівчина насумрилася брови: рясний куш! Найбільше викинула стеблин Одеська 3.

* *

Зима була гола. Чорніла земля, зеленіло поле. У борознах стояла вода. Щоранку тривожно оглядали поле — чи жива пшениця? Жито визимує, а от пшениця — утла...

Літні люди не пригадують такої зими. Виглядали снігу. Хмурилося небо, наповзали хмари, сікли дощі, набухала водою земля. Вдень вона відтавала, спривала, киснула. Неспокій брав: хоч би не ожила рослина, бо вночі придавить мороз, пошкодить пшеницю.

Подув східний вітрець, звечора посипав сніжок. Пробуджувалися надії; поля вкрилися снігом. А за ніч вітер окрутнувся — і на ранок уже ліпив дощ, земля була чорна.

Агроном Рудь вирішив перевірити сходи.

Галя вирубувала сходи, брала їх до лабораторії, поливала літньою водою. Пшениця оживала, буйніла, зеленіла. Знову вияснявалися лиця.

Галя перебирала рясний, густий кущ, мов шукала розгадки.

«З осені густе стебло вкривало вузли кушіння, оберігало корінь від морозу, — збагнула Галя. — Отже не пересушили ґрунту, зберегли вологу, посіяна у серпні пшениця добре вкорінилася, дала дужі паростки».

Агроном Рудь радів з того, як на очах зростає дівчина, живим розумом переймає знання, досвід.

Чи вона одна така? Кожного колгоспника тривожить доля врожаю. А Галя — найдопитливіша, вона краща його помічниця в лабораторії.

Неспокій людей брав: січень сходить, а снігу нема. І не знати, що далі буде: гола зима.

Галя возила на поле під буряк перегній. Катерина, Марія по дворах збирали попіл, всякі добрива. Ні возом, ні саньми не поїдеш — ожеледь.

Дівчата звечора накладали вози, щоб удосвіта по примороженій дорозі вивезти.

Ломом б'ють мерзлий перегній, що задубів і злежався.

Збирали по дворах багатство, щоб вивезти весною в поле. Органічне добриво зберігає всі поживні речовини, збагачує родючі сили землі — хто не знає цього?

Труд веселить дівочу душу.

В'ються полями валки. Завітрені, рум'яні дівчата ідуть за возами. Протяжна повноголоса пісня стелеться полем.

У лютому посипав молодий сніжок — рясний, пухнастий. Він мрійно стелився полем, позамітав яри, долини. Міцне кукурудзяне стебло перетинало дорогу вітрам, сніг укрит пшеничне поле. Збадьорилися люди: тепер під сніговим покровом хліб не вимерзне.

Галя стояла на пригорку, весну виглядала.

Вдалині розлився Оскіл. Сонце ogrівало землю, що відпаровувалася, мліла. Оживали корінці, пробивалися ніжні пахощі.

Урочиста пора пробудження весни!

Пташка аж заливається, сповнює день своїм співом.

Весна взялася дружна, талі води збігли в понизов'я, пшениця з-під снігу вийшла свіжа, соковита.

Дівоча рука, що озеленила поле, тепер управляла рослиною!

Русява голова схилилася над густим руном: чи добре перезимувала пшениця, чи не пропало стебельце? Ніжно світилися очі, дівчина тішилася: рясний яснозелений куш! Рости, красуйся! Набирайся сили! Тягнися до сонця! Я тебе, як квіточку, огорну! Я про тебе подбаю. Щоб росла розкішна, врожайна, щоб набиралася соків. В кого душа не болить за долю врожаю?

Надзвичайну силу опору привила зернині творча рука радянського вченого.

Дівчина стояла серед весняного поля. Зелені барви тішили око і серце. Та ось нахмурила брови... Од вітру, сонця засмагло лице. Схилилася над сходами. Чому ж ти, стеблино, в'янеш? Що занастило тебе, чому ослабла,

зажовкла? Треба взяти до лабораторії, вивірити, оживити, порадитись із агрономом.

Любов'ю, як сонцем, зігріта рослина — чи може вона не рости, не розвиватися?

Скільки краси і добра розкрило людству творче серце Мічуріна!

Галя із Катериною, Марією по примороженій ріллі висівали добрива — суперфосфат і калійну сіль. А як діють ці добрива на рослину, знає кожна рядова колгоспниця. Калійна сіль зміцнює стебло, застерігає від вилягання, суперфосфат прискорює зріст. Неставало калійних добрив — висівали попіл, що багатий на калій. Де підсівали селітру або курячий послід. Приморожена рілля по сонцю відтане, присмокче добриво, корінь потягне поживну силу. Цю польову грамоту засвоїв тепер кожен колгоспник. Розкрилися таємниці зростання, людина не безпорадна тепер у полі.

І так робила кожна бригада за порадою агронома Рудя. Тепер кожна колгоспниця почуває себе агрономом!

А вже, як протряхла рілля, Галя і подруги поперек рядків водили коней, волочили пшеницю. Пробуджували рослину, закривали капіляри, щоб по них тягнеться волога, випаровується. Рихлили ґрунт, щоб корінь вільно дихав. По всьому полю ходили борони.

Колгоспники взимку вивчали мічурінську агробіологію, що окриляла людську волю у змаганні з природою, навчала, як творити урожай.

По примороженій ріллі не скородили озимини, щоб не зривати скиби з корінцями. Рбсяні хліба також не скородили, щоб борона не мазала, а то як сонце пригріє, зразу утвориться шкоринка.

Оживали ліси, пробивалися трави, весняні вітри будоражили. Вечорами дівоча пісня лунала по горі.

Заволочивши пшеницю, Галя із подругами Катериною і Марією висівали під культиватор перегній, послід, попіл,

що збирали зимою по дворах. Боронами вхрест волочили. Буряк набиратиме сили. А на ту весну тут яра пшениця буде.

Весна була суховійна, за квітень не випало ні одного дощу. Сонце з вітром виснажувало землю. Сіяли ярину. За сівалкою курява очі засипає. Жайворонок не одривається від землі, щоб не заніс вітер.

Доводилося глибоко класти зерно, щоб у вогкій землі було.

Суховій вивітрює вологу. Одубіла земля тріскається. Люди копають городи — земля суха на лопату.

Борона не брала поля: земля як кремій.

І тоді по пшениці Галя повела ротаційну мотику. Крутяться диски, рихлять ґрунт, закривають тріщини. Борона дере, а ротаційна мотика давить.

Чи Галі нікому порадити? Вона сама подавала хорошу думку на засіданні правління чи на партзборах, як і кожен колгоспник. На виробничій нараді при МТС, в розмові про збагачення ґрунту, травопільну сівозміну, нагромадження органічних кислот у ґрунті, Галя поставила вимогу перед директором МТС про хімічний аналіз ґрунту, щоб знати, скільки класти добрив і яких саме. Не можна сказати, щоб директор Іван Лукич не відчув деякого утруднення. Разом із тим Галя вимагала механізувати обробіток буряка. Хоч роби реконструкцію трактора!

А вітер рвав безперестанку, сушив землю. Пшениця ж буйніла, вона уже взяла силу, пишний кущ її створив холодок. Здобрена, сита земля живила рослину.

Зоряними вечорами над селом бриніла пісня, розливала навколо чари. Люди забували про сон, втому, вечерю...

Ярина вибилася на світ, викинула яснозелені стебельця.

Довго сходила. Бризнули цвітом сади. Розвивалися дерева, в гущавині співали солов'ї, над Осколом порясніли луки...

Вітри шаліють, лісова смуга захистила сад. Вітри розбилися об могутні осоки, не позбавили цвіту.

Городина ж завмерла. Сиділа у сухій землі.

У кінці травня скупий дощик зросив пересохлу землю, та не промочив її.

Корінь у сухій землі, рослині ні з чого брати соки, рости, розвиватися...

Пшениця колосилася, а стебло виснажене було...

Колос вигнало не пишний і не багатий.

Зернині потрібні соки, треба наливатися. А дощу все нема. Дівоче серце непокоїлося. Смагле чоло схилилося над стеблиною, збіглися вицвілі брови. Дороге зернятко, вирощене доброю рукою радянського вченого, де візьмеш силу для наливу?

Зійдуться дівчата в круг. Хвилюються хліба... Розпливаються осмучені погляди, — скільки дум навіє поле!

— Суховій гнітить поле, та вже є надія, коли побудуємо на Осколі гідроелектростанцію, запрудимо озеро, тоді можна буде зрошувати і городи і поля, — втішала подруг Галя.

— Як ти потягнеш воду на наші круті схили? — виявила сумнів Марія.

— А як зроблено родючими піски, направлено в Кара-Куми ріки? — відказала Галя.

Галя запевняла подруг: не за горами час, коли стихія безсила стане перед нами! Відступить перед нашою волею!

Розвеселила тим подруг, що вже уявляли, як зберуться грізні хмари, розійдуться суховії перед гнівною дівочою постаттю!

Серед червня рясний дощ промочив землю, коли вже було молочне зерно, коли сформувалося ядро і оболонка.

Припізнилися дощі, ой як припізнилися!

Дощі лили безперестанку. Рясні, краплисті.

Земля набухла.

Коли наливається зерно, важким стає колос, а стебло не затверділо, ще крихкувате, небезпечна пора для вилягання.

Галя щодня мокра, як хлющ, верталася з поля. Пшениця похилилася, проте не вилягла.

Мати бідкається: завалився льох. Дощі оббили глину з хати.

Насунула хмара. Небо блискало, гурчало. Ринула злива. Яри сповнилися водою, що клекотіла. Позамулювало луки, позатягувало копиці сіна.

Засмучена дівчина стояла серед поля. Скільки дорогої людської праці знесла вода, звів вітер.

Чоло прояснювалося: пшениця тільки в один бік похилилася, не вилягла. Дорога пшениця! Пружне стебельце. Вистояла проти шалених вітрів Одеська 3. Ще й по горі сіяна!

Де городи на буграх, скихах — позносило землю, вода вибрала родючий ґрунт, городину повимивало. Хоч насівай землю!

Сивий садівник Улас із подивом повів серед друзів річ. Осягнути не сила, як вистояв хліб проти лихої стихії! Пшениця, дороге зерно! Як не вирвало із людських рук урожаю? Улас пригадує, коли ще молодим був, злива на патолоч збила ріденькі людські нивки. Чорне поле було. А тепер вистояли хліба проти лютої зливи і вітру!

Слухали пасічник, городник, вівчар.

— Якби не захисна смуга — обчухрало б сад...

У пасічника теж біда: поперекидало вулики.

У городника печаль: замулило город.

Пожурився вівчар: вода вівцю занесла. Дорога вівця, тонкорунна.

В цю шалену негоду Галя відчула перемогу людини. Не безпорадна тепер людина у полі, — збагачена знаннями і передовою технікою, закріплює сталі врожаї. Бо навіть у посушливе літо 1946 року чи не виростили у колгоспі по півтора пудів пшениці на гектарі і п'ятсот центнерів буряка. Та вже коли травопільна сівозміна збагатить ґрунт, і над сухувійним степом нависне лісова прохолода, а рясні озера і ріки насичуватимуть повітря вологою, — тоді можемо нове піднесення врожайності.

Хліба вилягли. Галя задумливо перебирала колоски, ніжно, пестливо водила вздовж остюків. Соки по стеблу не вільно ходять, хліба не дружно визрівають.

Сонце знову запікало землю, а бурякові листочки пригоріли, пшениця пішла під запал, передчасно визрівала.

На крутих буграх та схилах понад Осколом комбайном не вкочиш. Скрізь западини та переліски.

Серед поля блиснула сліпуча коса. Замиготіли бистрі засмаглі руки в'язальниць. Сніп зернистим колосом тягнув до землі Дорідна пшениця! Рясна. Урожайна.

Похилий хліб збирати нелегко. Довелося взяти на косу. Влад не покладеш покосу, доводиться крутитись за полеглим хлібом. Де хліб похилився в один бік, ходили косарки.

Подруги — Галя, Катерина, Марія по п'ятнадцять кіп нав'язували. Газета, радіо прославляли дівчат, що повели за собою всіх в'язальниць.

Як стали молотити, пересвідчилися: вирощена у несприятливу годину пшениця Одеська 3 дала двісті пудів з гектара!

Галя подивилася на людей променистим поглядом:
— Зерно як намисто — хоч на нитку нанизуй.

Зернину не взяли ні люті морози, ні суховійна весна, ні зливи та бурі.

— Якби сприятлива година, зерна б удвоє більше мали. Так була здобута перемога над стихією.

* * *

Осипалося ясножовте листя в лісах.

Дівчата верталися з Куп'янська з мічурінської конференції, де агроном Рудь робив доповідь. Осіннє сонце вигрівало землю, ніжилися зелені сходи озимої пшениці, що заслала береги, густа і соковита. Полями літало пухнасте павутиння.

Подруги заговорили про сивого, мов цвіт яблуні, радянського вченого, що виростив триста сортів плоду. Ленін і Сталін творчим серцем сприйняли досягнення Мічуріна, який поневірявся за царизму, мов рослина без сонця. Ленін і Сталін поставили науку Мічуріна на службу народу. Чи може бути вища нагорода для вченого? Лише в радянській країні Мічурін уперше відчув струм свіжого повітря.

Подруги зосереджені, схвильовані. «Ми не станемо ждати милостей від природи» — билися в серці дорогі слова.

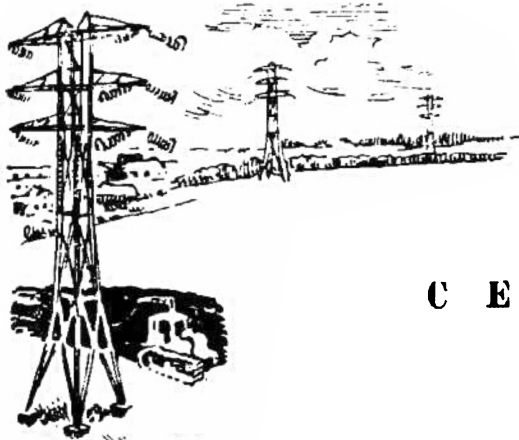
Оволодіти знаннями, стати творцем на великому полі хто не мріє.

Адже кожен наш ступінь на колгоспному полі спрямований на втручання у «волю» природи.

Осіннє сонце ніжило зелені сходи. Ясна дума повила завітрені лиця.

Куп'янськ. 1948 р.

С Е С Т Р И

Моя люба сестро Катерино! Ти добре пам'ятаєш нашу пшеничну сторону, привітних людей, що так радо стріли дорогих рідних гостей з Голої Рави! Думки мої линуть до тебе.

На плантації рясніють хустки. Дівчата копали буряк, згадували про тебе.

Слово привіту і любові шле тобі ланкова колгоспу «Більшовик» Катерина Твердохліб. Я ніколи не забуду тої хвилини, коли я тебе пригорнула до свого серця. В пам'яті стають задумані очі, схвильовані слова і дні, коли ви прибули до нас у гості.

Ти дивувалася, що корова дає у нас по п'ять тисяч літрів молока на рік і що вода по трубах біжить у корівник.

Ви оглядали наших корів, ситих, дорідних та чистих.

Ми вам розповідали про те, що лебединські колгоспи виростили таких чистопорідних корів, які дають по десять тисяч літрів молока на рік, а масла за рік така корова дає більше, ніж сама важить.

Це вам здалося за якийсь чудо.

Дійсно, чудесно розквіта радянська земля, де партія більшовиків пробудила і спрямовує творчі сили народу.

Побачивши, як трактор-дизель С-80 тягне дванадцять лемешів і рілля сиплеться аж за халяву, ваш Петро Данилович зміряв ступнями, скільки захвату робить плугами трактор, вражено сказав:

— Моєї смужки не стане на раз проїхати.

Машини в соціалістичному господарстві дають нам велику полегкість і поміч.

Адже ти на власні очі бачила, як трактор веде чотирнадцять сівалок або п'ятдесят дві борінки, п'ять великих культиваторів.

Ольга Беркета тоді ще сказала:

— Биками одну сотку тракторної роботи за день не зробиш.

Нам тепер не доводиться копати буряк: тракторним копачем підорюють, а ми за гичку легко виймаємо і чистимо.

Дивна краса стиглого поля! Воскові хліба переливаються зернистим колосом, чарують око. Самохідні зернові комбайни пливуть степом, збирають рясні врожаї. Скільки дорогої праці і зерна зберігає комбайн! Неозора плантація зеленим соковитим листом виблискує на сонці. Бурякові комбайни крають задубілу землю, вивертають буряк. Ми складаємо шану робітничим рукам, що у поміч нам будують складні машини.

Буряк і хліб ми виростили і цього року на славу.

Ти знаєш — урожай в людських руках. Соціалістичне господарство, могутня техніка, яку ти бачила в нас, мічурінська агробіологічна наука про те, як людина мусить управляти розвитком рослини, наука Вільямса про створення родючого ґрунту, травопільну сівозміну допомагає нам збирати багаті врожаї зерна, буряка, кукурудзи, переборювати сухоліття, негоду.

Адже ми вели з тобою розмову про великий сталінський план перетворення природи, лісонасадження, що змінить лице землі, збагатить поля вологою, перетне дорогу суховіям, забезпечить рясні і сталі врожаї.

Наш колгосп «Більшовик» — це могутнє машинне господарство. Харківські заводи дали нам електричний струм, у нас є млин, олійниця, цегельня з механічним пресом, майстерні, кузня, автомашини.

У селі Сніжків зросли нові кадри спеціалістів: п'ять електриків, шість механіків, сім слюсарів, один токар, десять шоферів, три ковалі, один водопровідник.

В нашому селі дванадцять трактористів, які працюють на тракторах усіх систем.

Шістнадцять учителів, яких ви знаєте.

Один агроном з вищою освітою — товариш Мельник, що показував вам ріллю, два агрономи з середньою освітою, і ще два зоотехніки.

Є також лабораторія. І я пригадую, Катерино, як із незвички ти не могла вимовити слово «лабораторія». Ніяковіла і червоніла. Ти не соромся. Я теж спочатку не могла, а тепер можу робити нескладні фізичні та хімічні досліди. І це в нас не диво. Сімдесятирічний садівник, приміром, Клим Микитович Демченко виростив на картоплі помідори (це такий вегетаційний гібрид), у Харків на виставку возив.

Ти бачила, що на селі в нас середня освіта і як у школі дітей навчають і що діти добре одягнуті...

Ти ще казала:

— У нас за панського права бідні діти і взимку бігали до крамниці босі у Голе-Равському.

Ніколи не забуду твою гнівну розповідь про те, як принижували німецькі фашисти та польська шляхта народ Західної України, як мерзенно прислужували німецькому фашизмові українські буржуазні націоналісти — люті вороги народу.

Тепер ми, радянські люди, самі творимо свою долю, відчуваючи велику духовну й матеріальну поміч могутнього і мудрого братнього російського народу, справедливого і чутливого до меншого брата, грізного і нещадного до ворогів.

Ти на власні очі бачила, Катерино, наші колгоспні достатки, наш добробут.

— То у вас і при домі є корови? — дивувалася ти, — ще й які корови!

Ви пересвідчилися, що комори у нас повні зерна та борошна. Наша сім'я — троє робочих — одержала триста пудів хліба. Найбільше здивували вас мішки цукру в наших коморах. Моя ланка — шестеро дівчат — одержали торік по дванадцять пудів цукру кожна. А цього року випаде більше — буряк сильніший. Були сім'ї, що одержували торік по двадцять-сорок пудів.

І державі наш колгосп здав 84 вагони хліба — на будівництво, на освіту, на оборону!

Спалене німецькими варварами наше село Сніжків тепер розцвіло, як квітка. Ви були вражені, коли дізналися, що фашисти спалили 585 хат і що держава так швидко допомогла нам відбудувати Сніжків.

Катерина Поташкина, Гнідець Ганна були схвильовані:

— У старому селі сім'я вік тягнеться на хату і не вилазить з боргів.

— Дружна колгоспна сім'я за день вижене не одну хату. — говорив вам голова колгоспу Герой Соціалістичної Праці Давид Васильович Нерівний, що виявив хист, більшовицьке серце при відбудові села.

Ми склали соціалістичний договір. Давали обіцянку допомогти вам, передати науку і свій досвід вирощування врожаю. Адже ви ставали на шлях соціалістичного життя.

Збори відбувалися у клубі.

Ти, Катерино, наблизилася до столу. Схилилась.

— Хрестика поставлю, — сказала ти, — я неписьменна...

Засоромилася, немов почувала себе винуватою перед людьми.

Ой, що відбулося тоді в твоїй душі!

Петро Данилович і питає:

— У вас є неписьменні?

Олександра Сургай з нашого колгоспу відповіла тоді:

— Мені 74 роки — і то я навчилася грамоти.

Літня Катерина Гармаш каже:

— Я як газети не прочитаю, до печі не стану, обіда не зварю.

Це було рік тому.

Тепер я з радістю дізналася, як ти зросла, оволоділа письмом, і на тому не спинилася. Мрієш про агрошколу.

З вами розмовляли наші старики.

У декого груди в орденах, медалях, — свідчення почесного життя в радянському суспільстві. Садівник Клим Микитович розповідав про мічурінську науку, як він вирощує молодий сад, розводить нові сорти яблук.

І вже згодом, коли я прибула до вас у гості в Раву, Михайло Тодора на зборах з подивом і шанобою сказав:

— Там такі діди, що до нашої Рави без палки дійдуть!

Ви мали нагоду пересвідчитися, що люди в колгоспі і на старість сповнені творчої снаги. Хіба літній садівник у старому суспільстві, у дрібновласницькій сім'ї мав би таку шану? Тепер він у нас знаменитий селекціонер, вивів двадцять гібридів яблук.

— То у них самі академіки живуть! — казав Михайло Тодора, згадуючи розмову сивого садівника.

Пригадуєш, Катерино, ми сиділи з тобою за нашим щедрим колгоспним столом і вели душевну розмову.

— Як нам тяжко буде вас доганяти, як ви вирости! — казала ти.

Моя дорога голубко! Хіба партія більшовиків захоче, щоб ви були відсталі?

Чи мріяла колись на своєму злиденному клинкові Уляна Данилівна Баштик із Львівської області виростити 35 центнерів жита з гектара? А якби і виростила, від кого б їй шана була за те? Тепер — уславлена радянською Батьківщиною, відзначена почесним званням Героя Соціалістичної Праці.

Чи мріяли колись ваші люди про таку шану? Хіба міг на своєму клинкові прикласти творчі сили селянин Закарпаття Пенчо Пенчов, що виростив на колгоспному полі по двісті центнерів кукурудзи з гектара, тепер Герой Соціалістичної Праці?

— За панів ми більше бараболею жили, — казала ти. — Пшениця не родила в нас, ні жито... А тільки кукурудза і овес. В нас пшениці і не було за панського права. А хто надбав, так фашисти забрали.

— В честь нашої дружби, — сказав Давид Васильович Нерівний, наш голова колгоспу, — ми вам допоможемо засіяти землю добрим пшеничним зерном.

До двох тисяч пудів ярої пшениці, сто пудів соняшника, шістдесят пудів урожайної кукурудзи, дев'ять кінних плугів, три культиватори наш колгосп «Більшовик» подарував вам.

І ви тоді сказали:

— Ви дали нам пшениці, а в нас багато дерева, то ми вам дамо дерева на будівництво.

В цей осінній прозорий день ми з подругами згадуємо, як водили з вами танці...

Ви нам тоді співали пісень з гірської верховини.

Тоді ми разом з вами співали пісні, що лілися від серця, як вияв любові до вождя народів, що возз'єднав нас в єдиній радянській сім'ї.

Слово Сталіна між нами,

Воля Сталіна між нас.

Пісня — відгук народних дум.

Ми вам співали своїх давніх пісень — «Ой, дівчино, шумить гай».

Бригадир заспівував партизанської, що найбільш вам припала до серця:

Ой, тумани мои, растуманы!

Як пісня споріднює людей, очищає душу, дає змогу відчутти найдорожче, духовне надбання народу! З якою жадобою ти прислухалася до чудесних російських пісень «Калинушки» і «Черёмухи».

Наші голоси злилися, як злилися наші серця і мрії.

Приезжай, товарищ Сталин,

Приезжай, отец родной.

Радянська Україна цвіте, бо нам помагає великий братній російський народ, бо нас веде партія більшовиків. Ростуть люди, прибувають достатки.

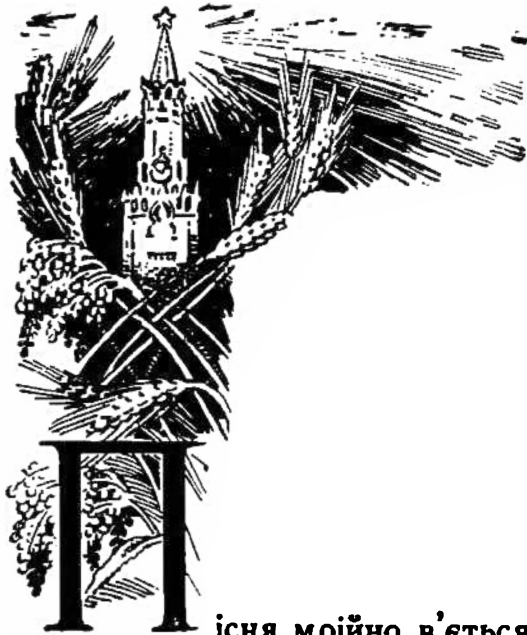
Моя дорога сестро! Жду від тебе вістки! Які мавш досягнення? Чи сієте буряк? Чи ведеш ти в полі ланку високого врожаю?

Ми давно знаємо вас, ми давно любимо вас, горювали з вашої тяжкої долі, про що так яскраво писали Франко, Стефаник і Кобилянська. Ми давно вірили, що правда переможе. І так сталося. Під керівництвом партії більшовиків, геніальною волею рідного Сталіна.

Вітаю всіх вас, дорогі мої! Будь здорова, моя сестро Катерино! Рости, розвивайся, красуйся, мій рідний радянський возз'єднаний краю!

Валки. 1949 р.

ВІНОК

Пісня мрійно в'ється, наростає, протяжна, врочиста, розливається на весь світ...

Дівчата плели вінок. З душею плели, радіючи з рясного врожаю, розквітлого дня, щедрого сонця.

Смуглява Катерина вибагливо добирала колоски, ловкими пальцями переплітала. Сонячним відблиском на її грудях сяяла Золота Зірка.

Врожайні пшениці по тридцять центнерів дали в артілі «Серп і молот».

Катерина виводить пісень, а думає про своє. Як з весни вигнало «Українку», що мало не вилягла, — Катерина серцем перемліла. Серед травня, за порадою директора МТС Івана Лукича, калійної солі підсівали, саме під дощ.

— Тепер воскового цвіту додати треба, — милується пшеничними пучками Катерина. Колоски густо набиті ситим зерном.

Мигтять квітчасті рукава. Дівчата, молодиці старанно перебирають колоски, складають пучки, подають подрузі.

— Ось просо, волотки, як калина, — нагадує кругловида Галя, щоб не забули часом, — двісті пудів проса виростила перша бригада на кожному гектарі.

— Ось ячмінь Ювілейний, вирощений академіком Юр'євим, найурожайніший за всі сорти, — щоб не проминули надбання другої бригади, клопочеться проворна Векла.

Чому врожайні ярі хліба — пшениця, гречка, просо? Бо травопільною сівозміною збагатили ґрунт. А щоб не виснажувало сонце — розпушували міжряддя, порушували капіляри, зберігали вологу. Гречку, просо сіяли доріжкою.

Творці врожаю — зернороби, агрономи, трактористи — вкладають знання і досвід, щоб збудити родючі сили землі.

І Катерина залюбки влітає восковий пучок у вінок трудової слави.

— Тепер ласкавого цвіту дайте, — каже подругам Катерина. Око втішається ніжними переливами.

— Овес білястий «Золотий дощ» впору зібраний, — нагадує про надбання третьої бригади рум'яна, налита здоров'ям Марфа.

— Полового цвіту кинути треба, — додає росла Параска, викладаючи гранчастий колос, щоб не забули часом про сортове підкутське урожайне жито, що виростила п'ята бригада. Дев'яносто зерен у його колосі.

— А Гостіанум не сортова? — Векла вихваляє озиму пшеницю Гостіанум 237, що дає врожай більший від «Українки». Та вже агроном казав, що пшениці Одеська 3 збирають навіть більше як сорту Гостіанум.

Подруги старанно добирали колоски. Вінок переливається матовими полісками. Вибагливе дівоче око.

* * *

Як розповісти людям про чудесні здобутки колгоспного поля?

Пробудилася творча мрія зернороба виростити таке зерно, щоб не боялося посухи, морозу, щоб було стійке

проти суховію, не осипалося, не вилягало та було врожайне. Говорили про народний сорт ярої пшениці, яку вивів академік Юр'єв, про Мелянопус 69, що багата на клейковину. Як стерегти рослину від захворювань, вилягання, випрівання, щоб гесенка, жучок не напали, не спили соки, щоб павутиння листки не позаплітало, щоб не взялися іржею. Як нищити шкідників поля, протруювати зерно, збагачувати землю, створювати структуру ґрунту. Чорними не забур'яненними парами і добривами вивели озиму совку, що дуже боїться солі.

Для буденного ока робота мов і рядова, непомітна.

Розкрилися чудесні людські прагнення — збагатити родючу силу землі! Виростити зернистий колос, чистопорідну худобу, залісити степи, утворити озера, насадити сади, розвести рибу, наситити землю медовими пахощами.

На нові перемоги партія людей веде.

Ясним прагненням збагачені радянські люди.

Вони вивчають світові досягнення радянських учених — Мічуріна, Вільямса, Лисенка — селекцію і ґрунтознавство. Досвід Марка Озерного про вирощування кукурудзи. Досвід штучного опилення агронома Мусійка — лауреата Сталінської премії.

Досягнення зерновиків, тваринників, садівників, городників, буряководів — чи ж не багата наша країна знатними людьми?

Зернисті пучки, мов ті пісні, складали дівчата, перевиляли, зачаровані милувалися.

... Ще на Харківщині гриміли гармати, а вже робітники МТС полагодили вісім тракторів. З пожарища рятували верстати, машини, деталі. Відбудували механічну майстерню, електростанцію. За розпечене залізо ніяк було взятися — окручували цєпами, витягали прикидані цєглою шкиви, поршні.

На харківських заводах робітники відбудували горілі

цеги — могутні машини ХТЗ прибували на колгоспне поле.

За бур'янами трактора не видно було.

— Чи хочете, щоб я радіатор побив на бадиллі? — скаржився тракторист.

Тільки-но розмінували поле, а вже Катерина та її подруги боронами, граблями, зволікали бур'яни, випалювали, очищали поле для тракторів.

Всі поля навкруги курили димами. Гострий вересневий вітер гнав дим на низини.

А тепер пшениця, як оловом налита. Земля порясніла буйними врожайми. У зелених гущавинах білють нові хати. Звелися споруди заводів. Людське серце налилося волею до боротьби за розквіт краю.

Дівчата співають:

Слава великому краєві рідному,
Слава великому стягу народному.

*
•

Заворожений плавною піснею чорновусий бригадир, ставний, кощавий, перехопив сильним голосом, виводив. Знаменитий не тільки урожаем, а і голосом бригадир Назарич. Орден «Слави» виблискує у нього на грудях.

Мигтять, переливаються яскраві, теплі барви. Подруги плели вінок. У знак любові і подяки партії Леніна — Сталіна, що пробудила і спрямовує творчі сили народу, привела до перемоги над лютою загрозою світові — фашизмом. У знак подяки і любові до вірних захисників Вітчизни — радянських воїнів, що стоять на сторожі миру і захисту творчого життя. Великому братньому російському народу, що в тяжку годину фашистської навали захистив український народ від загарбників.

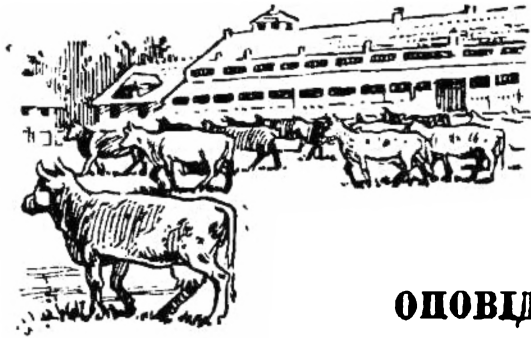
Подруги розводять засмаглими дужими руками, добирають пшеничні колоски. Зернистий колос, сніп до снопа

ліг. Катерина по двадцять кіп ставила. Скільки клопоту коло тої зернини. Скільки любові до рідного краю.

Пісня лине від серця. Наростає потужна, вічно жива і прекрасна. Повноголосо розливалася на сонячній галявині. Лине у прозору далечінь. Зачаровані люди обступили співців. Мов весняна ріка, розполонилися голоси. І вже урочисто гримлять баци. В саду, що рясно облитий плодом, падають стиглі яблука.

Нова Водолага. 1949 р.

ОПОВІДАННЯ ДОЯРКИ

П'ятнадцять років я корів доїла, тричі у Москві на виставці була, грамотою відзначена. А як ворог напав на квітучу радянську землю, почалася війна — я водила худобу в евакуацію. Треба було зберегти, розвивати племінне стадо лебединської породи. Радянські люди дали нам притулок на Волзі.

Від довголітньої праці ліва рука в мене терпнути стала, і я вже тривожилася, як далі коло корів ходитиму. Мабуть, доведеться кидати улюблену справу. Бувало, рука заніміє, а я вже журюся: — не судилося мені тепер доїти корів, ростити молочне стадо.

За п'ятнадцять років я набула чималого досвіду в доїнні корів, догляді, годівлі. Треба знати, що за чим давати і скільки. Після макухи чи дерті даємо моркву й буряк, тоді сіно, а також бобові — люцерну чи еспарцет. Прогонимо двічі до лісу, щоб корови не застоювалися. Дорогою худоба води у ставку не п'є, бо там застійна вода, тхне

болотом, а приходить вона у корівник і п'є з автопоїлок свіжу, ґрунтову, здорову воду.

Бувало, як здою корів — не розведу пальців, змикає руки, стягує жиля. Це відчувають доярки після довголітньої праці.

Засмутилась я: невже доведеться корів кидати? Звикла вже до них і вони до мене, на моїх очах виростили у догляді.

Щастя тепер на нашу долю випало, полегкість трудженним рукам.

Чули ми, що знатна доярка Герой Соціалістичної Праці Марія Харитонівна Савченко давно запроваджує механічне доїння. Та на заклик Марії Харитонівни наші доярки відмовчувалися, а проміж себе вели розмову:

— Щоб позадоювати?

— Хіба апаратом краще здоїш, ніж руками?

— Важко повірити, щоб корови молока не збавляли!

А пересвідчитися не дуже поспішали, хоч артіль «Червона зоря» була недалеко.

Чимало гострих слів мені доводилося чути і самій говорити, — як згадаю, аж гірко стає.

Ніде гріха діти, єсть ще стара звичка поміж нашими доярками. Адже з давніх-давен доїли руками, і нам не спадало на думку, що машина може справитися краще за доярку.

Так було, пригадую, з автопоїлками. Просто не вірилося, що тварина сама стане тиснути мордою на клапан, з-під якого б'є свіжа вода. Корови, проте, враз призвичаїлися! Яка полегкість людям — не тягни з колодязя води, не вози бочками. І худоба зимою не ковзається, не п'є льодову воду, а літом — болотяну.

Восени дізналася я, що на фермі історопського агротехнікуму, де я працюю, відкриваються місячні курси механічного доїння.

Ця новина вразила мене.

— Доведеться вам, Надіє Федорівно, — каже мені директор Григорій Петрович, — бути інструктором.

— Чи ви жартуєте? Я сама нічого не тямлю!

— Навчимо. Не святі горшки ліплять.

— Бідна моя голівонька! Щоб корів позадоювати?

Наш завферми з лагідною усмішкою запевняє мене, що то за чудесний спосіб, оте механічне доіння, що скоро я сама в тім пересвідчуся і що незабаром на всіх фермах так будуть працювати.

Та я не дуже вірила.

Аж тут прибуває з Москви інженер Платон Іванович, що проходив там курси, пояснює мені, що то за новий спосіб. Як вакуум-насос, що приводиться в дію шести-сильним двигунцем, чи електрикою, тягне і вигонить повітря по трубах, до яких прикріплюються доільні апарати. І що вся механічна установка на ферму коштує зовсім недорого.

Із острахом я роздивлялася білі металеві апарати з резиновими шлангами. Спочатку здавалося, що мені ніколи не досягнути складної механіки. На диво, виявилось, що апарати дуже прості. За день я вже навчилася їх розбирати, перемивати, складати.

Почали доярки, зоотехніки прибувати до нас з Харківської, Сумської областей, з цікавістю роздивлялися незнані апарати.

Інженер Платон Іванович з усмішкою поглядав на наші понурі лиця, бадьоро дивився на світ, як людина, що не знає ні сумніву, ні вагання, що їй відомі всі таємниці. Бадьорив він і нас усіх.

Ніч я не спала. Неспокійні думки лізли в голову, від переживань аж ізмарніла, не бере сон і на страву дивитися не хочеться.

Ми виростили родовите лебединське молочне гніздо.

Корова «Лиска» за четвертим телям давала нам по тридцять літрів молока на добу. «Зірка» лише за другим телям дає двадцять п'ять літрів. Як би мені не позадоювали корів, думаю. Як я їх тоді на ноги поставлю. А молоко ж яке — до п'яти соток жиру!

«Лиска» давала мені вранці вісім літрів молока, а скільки ж, думаю, тепер дасть? Скільки тим апаратом здою?

Обмила я вим'я теплою водою, враз налились дійки.

А тут курсанти — доярки, зоотехніки — стоять, дивляться. Наші корови-то звичні до сторонніх людей, часто студенти відвідують корівник, та на інших фермах треба, щоб зайвих людей не було.

Заправляю я апарат, враз на чотири дійки, пульсатор б'є рівно сорок разів на хвилину. Більше мені не треба. Корова стоїть смирно, ремигає, ніхто її не сіпає, не товче. Молоко по шлангах біжить в бідон. Спокійніше корові, я пересвідчилася, як апарат молоко здоює, чотири дійки зразу доїть, немов теля смокче, третій такт дає спочити... Що ж мені тепер робити? — думаю собі, — електрика сяє, корова доїться, чи мені книгу читати? Якби другий апарат, чи я б не змогла ще одну корову доїти? Аж очам своїм не вірю. А що вже чисто — ні шерсті, ні порошоків у молоко не потрапляє, запашне молоко!

Інша доярка не видавлює, а тягне молоко, друга ще на якийсь лад доїть, сердиться, якщо тугі дійки, молоко тоненькою цівкою біжить, аж руки мліють. Руками можна і молочні жилки порвати. Ніде гріха діти, а є і такі доярки, що із штурханами коло корів ходять. Апарат не сіпає корови, спокійно пульсує. Молоко рівно в бідон біжить. За п'ять хвилин було здоєно корову.

Переміряла я — вісім літрів дала мені «Лиска» вранці молока. Лише склянку я додоїла — в задніх дійках, відомо, більше молока.

Відлягло від серця мені. Аж захотілося співати. Чимало передумала я в ту хвилину. В душі корила себе за невіру. Скільки людської сили зберігає механічне доїння. Скільки прибавляє здоров'я людині. А користь яка для молочної справи!

З першого дня прийняли наші корови механічне доїння. І «Зірка» дала все молоко.

А ось із «Віточкою» набралася я мороки першого дня. Ця корова з норовом. Вона і доярці не раз відро вибивала, коли не я дою. Як мені до тебе, думаю, приступити? Апарат пульсує, дивлюсь, а молоко не біжить. З незвички затримала молоко. Ніяк не могла її уласкавити. Добре, думаю собі, що я не з тебе починала. А то почне доярка доїти першу корову, що з примхами, а тоді апарат ляатиме!

— А хіба не буває корови, що другій доярці не дасть молока? — каже наш завферми.

— Це правда, я давно помітила, що після другої доярки «Віточка» вранці давала мені більше молока.

Першого дня «Віточка» ще не обвиклася, затримала молоко. Другого дня відпустила. Тепер вже призвичаїлася. Одного разу в нас не ладилося з двигуном. Я спробувала доїти корів руками. «Віточка» тривожилася, біла ногами, неохоче віддала молоко.

За годину здоїла я вісім корів і рук не натомила!

Усі харківські і сумські доярки, що були у нас на курсах, швидко засвоїли механічне доїння. Чесним серцем сприйняли це видатне досягнення. Пересвідчилися, яку велику перевагу для розвитку молочногo господарства створює культура доїння. І тепер мріють про те, щоб скоріше вернутися на свої ферми і запровадити у себе.

І це можуть засвідчити вам і доярки Харківщини, що були в нас на курсах — валківська доярка Вакуленко Олександра, барвенківська Орина Касьянова, зміївська Марія Моргуненко, богодухівська Олександра Ткаліч.

Спасибі великій партії Леніна — Сталіна, що полегшує людську працю, спасибі дорогому Йосифу Віссаріоновичу Сталіну, що дбає про долю кожного трудівника.

Лебеден. 1950 р.

ЗМІСТ

	Стор
Музична школа у колгоспі	3
Оповідання садівника	9
Пісня про зернину	14
Сестри	24
Вінок	31
Оповідання доярки	36

**Харківське книжково-газетне видавництво просить
читачів надіслати свої зауваження по цій книзі на
адресу: м. Харків, Сумська вул., 54.**

Кость Гордиенко. Цвети, земля!

(На українском языке)

Редактор *Ф. Приходько*

Художник *О. Довгаль*

Техредактор *І. Кучерський.*

Коректор *В. Вороніна.*

БЦ 20546. Вид. № 46 1951 р. Здано на виробництво 21/VIII 1951 р.

Підписане до друку 19/XI 1951 р. Друк. арк. 1,88. Обл.-вид. арк. 1,71.

Паперов. арк. 0,65. Формат 70×108/32. Тираж 20.000. Зам. 4-1596.

Ціна 1 карб. 15 коп.

Харківська Обл. Поліграф. ф-ка, Сумська, 13.

